



Analize de Business și Economie

numărul 3, martie 2005
ediție lunară

Cuprins

POLITICI MACROECONOMICE.....	3
SECTORUL REAL	4
PREȚURILE.....	4
MUNCA ȘI GOSPODĂRIILE CASNICE	5
PARTENERII COMERCIALI	5
RELAȚII INTERNAȚIONALE.....	6
COMPETIȚIE POLITICĂ.....	7
TRANSNISTRIA	9
ANEXĂ STATISTICĂ.....	11

© *EXPERT-GRUP*, 2005

POLITICI MACROECONOMICE

Supraîmplinirea planului

La una din ultimele ședințe ale guvernului, prim-ministrul Vasile Tarlev a anunțat datele cu privire la executarea bugetului de stat. Cu încasări ce au constituit 1,33 miliarde lei, planul trimestrial era supraîndeplinit cu 2,2% la 22 martie. EXPERT-GRUP estimează că în primul trimestru în bugetul de stat vor fi acumulate venituri de 1,49-1,51 miliarde lei, adică cu aproape 16% mai mult decât planificat.

Pe de o parte, supraîndeplinirea planurilor fiscale este un lucru pozitiv, asigurând guvernului o situație fiscală mai confortabilă. Dar pe de altă parte, în situația în care marja suplimentară efectiv va fi foarte mare, nu va putea fi ignorat faptul că guvernul sistematic face erori mari de prognozare a veniturilor bugetare. Subestimarea veniturilor duce și la planificarea unor cheltuieli sociale, economice sau administrative mai mici decât cele potențial suportabile. În situația în care se obțin venituri peste plan, este foarte important de asigurat transparența financiară pentru ca publicul să vadă cum sunt utilizate resursele colectate suplimentar. Din păcate, Ministerul Finanțelor publică numai informația operativă referitoare la ritmurile de colectare a veniturilor, nu și cea referitoare la executarea cheltuielilor planificate și neplanificate.

Banca Națională a Moldovei a păstrat dobânda de referință (rata REPO) pentru luna martie la nivelul de 13%. Semnalul a fost prielnic unor bănci comerciale care în martie au continuat să reducă dobânzile atât la credite, cât și la depozitele în lei.

La "recomandarea" BNM de revizuire a politicilor dobânzilor la pasive¹ în martie au răspuns mai multe bănci comerciale care și-au modificat grila de dobânzi la depozite și credite. Scăderea dobânzilor la pasive poate atrage după sine creșterea creditării, micșorând totodată riscul de intrare a capitalurilor speculative. Deja putem vorbi de minime istorice ale dobânzilor la depozitele în lei ale populației. Însă stabilirea dobânzilor la depozite sub nivelul de 13% cu siguranță că va antrena și scăderea accentuată a dobânzilor la credite, fapt care ar conduce la creșterea consumului și, eventual, la resuscitarea unor tensiuni inflaționiste². În plus, băncile vor trebui să asigure deponenților cel puțin 2 p.p. la depozite peste rata inflației, în caz contrar există riscul ca aceștia să renunțe să mai păstreze banii la bănci. Tendințele prețurilor sunt însă îngrijorătoare.

EXPERT-GRUP consideră că o rată reală (după deducerea inflației) negativă a dobânzilor la depozite ar putea antrena o creștere a consumului sau a cheltuielilor de investiții ale gospodăriilor casnice (achiziția unor mărfuri de consum durabil, imobil, automobil). În aceste condiții, politica dobânzilor mici ar putea compromite ținta inflaționistă a BNM de 8-10%. Foarte multe depind de felul în care piața va răspunde la noua situație. Noi credem că o scădere de 2-3 p.p. la depozitele bancare ar putea atrage după sine o scădere a dobânzilor cu 3-4 p.p. la creditele în lei.

Pe 15 martie Consiliul de Administrare al Băncii Naționale a Moldovei a aprobat o modificare la Instrucțiunea cu privire la plasarea, circulația și răscumpărarea hârtiilor de valoare de stat în formă de înscrisuri în conturi. Aceasta obligă băncile cu active ce depășesc valoarea de 800 milioane lei să cumpere în fiecare trimestru cel puțin 2% din volumul mediu de HVS oferit de Ministerul Finanțelor, iar băncile a căror active sînt de până la 800 milioane lei normativul va constitui cel puțin 1%. EXPERT-GRUP este de părere că revizuirea pragului unic de 3%, anterior în vigoare, a fost condiționat de un exces de lichiditate pe piața monetară care a condus la o creștere a cererii față de ofertă. În plus, modificările în cauză vor majora achizițiile de HVS din partea băncilor mici.

Cursul de schimb leu/dolar s-a depreciat ușor, la sfârșitul lunii martie leul fiind cu 1% mai ieftin în termeni nominali față de dolar decât în ianuarie. Noi credem că unul din factorii care explică această depreciere este diminuarea frecvenței de intervenție a BNM pe piața valutară. EXPERT-GRUP crede că în a doua jumătate a anului există riscul ca cursul leului să scadă cu circa 10% pentru a reveni la 13 lei/dolar. Am putea fi martorii unor mișcări rapide de capital, punctate de intervenții imprevizibile ale băncii centrale și acompaniate de o scădere a dobânzilor la termen. De aceea banca centrală va trebui să evite orice criză care ar putea justifica exodul banilor. În același timp, BNM va continua să procure valută străină și rezervele sale internaționale pentru prima jumătate a anului vor spori la 500-525 milioane USD.

În ceea ce privește moneda Euro, EXPERT-GRUP este de părerea că, aceasta ar putea să scadă pe la jumătatea lunii aprilie. Euro ar putea să scadă față de leu chiar la sfârșitul lunii martie, în lipsa intervențiilor BNM, având în vedere că o bună parte a moldovenilor care lucrează în străinătate vor veni acasă de Paștele Catolic, aducînd cu ei sume consistente de Euro.

¹ Vezi ABE nr.2, 2005;

² O situație similară a fost în 2003 când rata medie anuală a dobânzii la depozite a fost de 12,7% iar inflația la sfârșit de an a înregistrat nivelul de 15,7%

SECTORUL REAL

Ecouri politice

Conform informațiilor statistice oficiale, în primele două luni ale anului curent, producția industrială a crescut cu 4,5%, comparativ cu 13,4% în perioada similară a anului 2004 și cu 12,3% în 2003. Fabricarea vinului este ramura care a contribuit esențial la reducerea ritmurilor de creștere. Aceasta deține o pondere de 16% în totalul producției industriale, de aceea scăderea producției sale cu 0,6% a aplatizat semnificativ curba expansiunii industriale în primele două luni. Factorii principali care au condiționat scăderea producției în vinificație sunt:

- Înăutățirea situației curente și perspectivelor de marketing pe piața rusă de vinuri;
- Incertitudinile economice legate de perioada electorală din Moldova;
- Epuizarea rezervelor tehnologice existente de creștere extensivă, fiind necesare noi investiții pentru majorarea producției;

Influența majorității factorilor va persista în următoarele luni, de aceea EXPERT-GRUP nu se așteaptă la o revenire rapidă a producției industriale la nivelul din 2004. Pe lângă fabricarea vinului, la reducerea ratei producției industriale a contribuit semnificativ scăderea producției de uleiuri și grăsimi, de pâine și produse de panificație. În mod paradoxal, temperaturile medii mai înalte în iarna anului 2005 au contribuit semnificativ la reducerea producției industriale, livrările de apă caldă și energie termică scăzând cu 3,1%.

Luna martie a mai arătat odată cât de sensibilă este economia Moldovei la condițiile comerțului extern. România a interzis importurile de ouă de găină din Republica Moldova, argumentul fiind sistemul veterinar depășit care nu poate să asigure calitatea și inofensivitatea producției. În urma sistării exportului de ouă în România s-a înăutățit starea de lucruri la întreprinderile avicole. Pe piața internă a crescut considerabil oferta de ouă, care se comercializează în prezent la prețul de 6-7 lei pentru zece bucăți (11-12 în februarie), costul de producție fiind de peste 8 lei.

În ianuarie-februarie a fost înregistrată scăderea activității în ramura transporturilor, esențialmente din cauza declinului înregistrat în transportul feroviar. În absența unor date statistice preliminare, evoluțiile din sectorul productiv ar putea servi drept indicatori a încetinirii activității comerciale externe în luna martie.

PREȚURILE

Surprize peste surprize

Rata inflației pentru luna februarie a constituit 2,1%. Cumulativ pentru primele două luni ale anului (ianuarie-februarie) s-a înregistrat o rată a inflației de 3,3%, tendință care va fi specifică și pentru lunile următoare. Prețurile urmează tendința ascendentă stabilită în 2004. EXPERT-GRUP consideră că inflația în 2005 ar putea chiar să accelereze până la nivelul anului 2003. Factorii care alimentează inflația sunt:

- Majorarea continuă a ofertei monetare din partea băncii centrale (creșterea rezervelor valutare) și celor comerciale (creșterea creditului, mai ales a creditului de consum);
- Prevalarea consumului asupra investițiilor;
- Oferta internă crește mult mai lent decât cererea globală de consum;
- Creșterea costurilor de producție ca urmare a creșterii salariilor și a prețurilor la materiile prime și carburanții de import;
- Existența unor anticipări psihologice puternice ale inflației

Anticipările vor determina sindicatele să ceară revizuirea contractelor de muncă. După creșterea prețurilor la combustibil în luna martie, asociațiile transportatorilor au solicitat Guvernului „aducerea în concordanță cu prețurile reale la combustibil a tarifelor la transporturile de călători pe rutele regulate”. EXPERT-GRUP așteaptă o majorare semnificativă a tarifelor la transportul public și privat în municipiul Chișinău. Majorarea prețurilor a lovit și alți producători care depind de politica de prețuri și tarife ale statului (panificație, serviciile comunale). Aceste sectoare de asemenea pot fi văzute ca surse pentru o posibilă creștere a prețurilor.

Eventual, guvernul ar putea să reducă accizele la importul carburanților, permițând astfel importatorilor să reducă costurile și să nu piardă marja de profit. Dar acest lucru este puțin probabil în anul bugetar 2005. Resursele financiare pentru subvenționarea producătorilor agricoli, care vor suferi deosebit de mult, sunt limitate. De asemenea, în 2005, sunt mai mici și posibilitățile importatorilor de a furniza unor producători agricoli motorină la prețuri vechi, după cum a fost în primăvara anului 2004. Intemperii politice și administrative legate de schimbarea guvernului, nu vor permite agricultorilor să obțină în curând un sprijin financiar din partea guvernului. În aceste condiții, companiile care fac parte din rețelelor verticale de

achiziție, aprovizionare și distribuție sunt nevoite să inventeze soluții noi pentru a depăși problemele legate de creșterea costurilor de producție. În particular, unii producători de zahăr au declarat că vor credita producătorii de sfeclă pentru ca aceștia să poată procura motorina necesară pentru lucrările agricole.

Evenimentele din februarie-martie demonstrează că pericolul inflației în Republica Moldova este încă foarte mare. Riscurile sale nu trebuie în nici un caz ignorate. Dacă acest fenomen va ieși definitiv de sub controlul autorităților monetare, daunele pe care le va produce vor fi mari. Lucrul cel mai periculos este că inflația va putea genera frică și incertitudine, care la rândul lor pot fi surse de noi circuite inflaționiste

MUNCA ȘI GOSPODĂRIILE CASNICE

Creștere economică fără locuri de muncă

În martie 2005 Departamentul de Statistică și Sociologie a publicat raportul asupra evoluției pieței muncii în 2004. Tendințele reflectate de raport nu sunt favorabile. Rata șomajului în 2004 a înregistrat valoarea de 8,1%, în creștere de la 7,9% în 2003. Intensificarea ritmurilor de creștere a PIB (de la 6,1% în 2003 la 7,3% în 2004) în paralel cu majorarea șomajului arată că economia suferă de deficiențe serioase. Există disparități semnificative între rata șomajului la bărbați - 10,0% și la femei - 6,3%. În același timp, cu toate că femeile se confruntă cu un risc mai mic de șomaj, experții în domeniul gender consideră că ele sunt discriminate prin salariile plătite.

Populația economic activă a scăzut cu 3% față de 2004. Acesta este unul din factorii care „aritmetic” au contribuit la reducerea șomajului. Raportul publicat de DSS a arătat că rata dependenței (numărul de persoane neocupate raportat la 1000 persoane ocupate) în Republica Moldova este în creștere. O altă tendință periculoasă este că numărul celor declarați plecați peste hotare a sporit cu 19%.

Salariu mediu în Moldova a constituit în luna februarie 1114 lei, în scădere cu 3% față de ianuarie. Scăderea se explică prin factori sezonieri care au o influență constată în lunile ianuarie-februarie a fiecărui an. În martie salariile ar putea să crească în termeni nominali cu 10-15% față de februarie. Tendința generală pozitivă este demonstrată și de faptul că în comparație cu februarie 2004 salariul a crescut cu 18% în termeni nominali. Inflația puternică în ultimele 12 luni a erodat mai bine de 11 puncte procentuale din creșterea nominală. În structura creșterii se face remarcabilă accelerarea salariilor în medicină și care din ianuarie 2004 s-au instalat mult peste media pe țară. Unul din factorii care au determinat creșterea salariilor este introducerea sistemului de asigurări medicale obligatorii.

Creșterea salarială este în egală măsură o consecință a inflației și o sursă a noilor spirale inflaționiste. După recenta creștere a prețurilor, este de așteptat o activizare a sindicatelor. Unul din factorii majori care influențează creșterea salariilor în Moldova este raritatea forței de muncă în importante sectoare economice (agricultură, construcții). Diferențialul mare dintre salariul mediu plătit în Moldova și în țările unde emigrează muncitorii moldoveni generează atât o emigrare a forței de muncă, cât și pretenții salariale mai mari din partea celor care sunt pregătiți să plece, sau care au surse de venituri transferate de rudele stabilite peste hotare. În asemenea condiții, diferențialul salarial se va reduce treptat.

Un alt factor care pe parcursul ultimilor luni a majorat semnificativ puterea de cumpărare a gospodăriilor casnice a fost indexarea în mediu cu 25% a pensiilor la 1 noiembrie 2004. Evenimentul a fost determinat de calcule electorale. O majorare ordinară se așteaptă la 1 aprilie, cât pensiile pentru limita de vârstă, de invaliditate și cele de urmaș vor fi majorate cu 18,2%. Acest lucru va avea un impact major asupra cererii interne (care va crește cam cu 250-300 milioane lei). În absența unui răspuns adecvat din partea ofertei, cererea sporită ar putea să alimenteze noi circuite inflaționiste. Acest lucru va determina, în același timp accelerarea, serviciilor prestate populației și vânzărilor cu amănuntul, care în februarie au continuat să reducă din viteză (6% și, respectiv, 2%, în 2005 comparativ cu 9,9% și, respectiv, 14,4% în 2004).

PARTENERII COMERCIALI

Piețe nefavorabile, dar parteneri dinamici

Petrolul. Prețurile petrolului au explodat din nou în februarie, ajungând la \$51/baril pentru petrolul de marca WTI. Prețurile au continuat să crească în martie, atingând cota de 55\$/baril. Condițiile climaterice din SUA și Europa sunt principalii factori ai creșterii prețului. Expansiunea economică puternică în China de asemenea a contribuit la scumpirea petrolului. Noi anticipăm că prețurile vor rămâne înalte în următoarele luni și volatile pe parcursul întregului an.

Valutele. Euroul a atins plafonul de 1,33 dolari la mijlocul lunii februarie, coborând ușor în martie. EXPERT-GRUP consideră că dolarul se va deprecia gradual în 2005. Tendința este explicată de

creșterea „deficitelor gemene” în SUA și de aparenta aderare a administrației Bush la politica unui dolar slab.

SUA. Precizarea datelor statistice aduce vești bune, rata PIB american în Q4'04 crescând de la 3,1% la 3,8%. Numărul de locuri de muncă în februarie a sporit cu 262000, depășind nivelul atins în ianuarie, 132000. Odată cu îmbunătățirea perspectivelor, companiile înclină să angajeze noi salariați. Pe fundalul reducerii ritmurilor de creștere a productivității, angajarea suplimentară este sursa principală de creștere a producției. În același timp, aceasta majorează costurile salariale, salariul pentru ianuarie crescând cu 5,8% în expresie anuală. Totuși companiile au o încredere tot mai mare în economie. Ultima evaluare a Indicelui de Confidență Economică arată că planurile investiționale sunt în expansiune. Mai mult de jumătate din directorii executivi planifică să majoreze investițiile în următoarele șase luni. Altă sursă care alimentează creșterea sunt cheltuielile de consum înalte, care se vor consolida odată cu îmbunătățirile de pe piața muncii. Aceste evoluții ne fac să credem că Sistemul de Rezerve Federale va renunța la politica de majorare graduală a dobânzilor, adoptând o politică monetară mai restrictivă.

Euroland. Spre deosebire de SUA, PIB al Europei a fost revăzut în direcție negativă. O estimare recentă efectuată de Eurostat arată că economia europeană în Q4'04 a crescut cu numai 0,2% față de Q3. Creșterea a fost frânată de situația economică din Germania, Italia și Olanda, în timp ce în Franța și Spania a fost susținută de cheltuielile de consum înalte.

Există însă și anumite semnale pozitive. În conformitate cu anchetele confidenței industriale, în ianuarie activitatea economică s-a intensificat, iar încrederea în perspectivele economiei s-a ameliorat. Eurostat a calculat că în ianuarie producția industrială a crescut cu 0,5% comparativ cu decembrie. În februarie rata anualizată a inflației era egală cu 2,1%, puțin peste plafonul de 2% stabilit de Banca Europeană Centrală. Dar rata inflației de bază, care exclude prețurile volatile ale produselor alimentare și energetice, a fost de -1,6%.

Rusia. În conformitate cu estimările Ministerului rus de Dezvoltare Economică și Comerț, în ianuarie 2005 PIB al Rusiei a crescut cu 4,4% față de ianuarie 2004. Creșterea a fost asigurată de exporturi și dinamica bună a industriei (în timp ce construcțiile și agricultura au scăzut). Exporturile au crescut cu 29,2% datorită creșterii prețurilor pentru petrol, gaz și alte resurse energetice. În același timp, din cauza unor vacanțe de iarnă mai lungi, activitatea de investiții a scăzut în 2005.

România. În conformitate cu ultimele estimări ale Institutului Național de Statistică, PIB al României a crescut cu 8,3% în 2004. Tendințele pozitive vor persista și în 2005. În ianuarie 2005, exporturile României au fost cu 23,9% mai mari decât în ianuarie 2004, în timp ce importurile au crescut cu 20,4% față de aceeași perioadă de referință. Ultimul sondaj în rândul directorilor executivi arată că economia va crește în următoarele luni în toate sectoarele importante (industrie, construcții, comerțul cu amănuntul, servicii).

Ucraina. Economia ucraineană a continuat să crească în 2005, deși rata creșterii s-a redus puțin în urma incertitudinilor politice de la sfârșitul anului trecut. În conformitate cu ultimele date, în primele două luni PIB a crescut cu 5,5% comparativ cu aceeași perioadă din 2004. Merită să menționăm că în ianuarie-februarie 2004 economia a crescut cu 10,2% comparativ cu 2003. Noi așteptăm ca economia ucraineană să recupereze ceva din elanul său odată cu stabilizarea politică.

Chestiunea de naționalizare și reprivatizare generează însă multe necunoscute. Care va fi reacția investitorilor internaționali la asemenea practici? Vor fi oare ei speriați? Sau, mai degrabă, vor acorda încredere nou alesului președinte și vor plasa capitalurile în economia ucraineană dinamică, dar și riscantă? Răspunsurile la aceste întrebări vor depinde de abordarea practică adoptată de guvernul lui Iulia Timoșenco. Acesta va trebui: să adopte o poziție balansată, limitând numărul de revizuire a contractelor de privatizare la câteva cu adevărat blamabile, astfel încât intervențiile să nu semene cu o vendetă politică; să asigure ca viitoarele tranzacții de privatizare să fie efectuate într-o manieră transparentă și onestă; să desfășoare o campanie de comunicare și informare publică care să atenueze temerile investitorilor străini. Eșecul de a face aceste lucruri va pune guvernul și economia ucraineană sub un risc enorm.

RELĂȚII INTERNAȚIONALE

În așteptarea unor noi configurații regionale

După Georgia și Ucraina, evenimentele din ianuarie-martie din Republica Moldova confirmă teza că în Rusia există cercuri politice, militare și economice influente care nu au renunțat la ideea păstrării controlului asupra noilor țări independente din spațiul post-sovietic. Lecția pe care trebuie să o învețe bine Moldova este să nu cedeze șantajului energetic, deoarece situația sa nu este unică în Europa de Est: 75% din necesitățile în petrol și gaz natural ale noilor membri ai UE sunt asigurate de Rusia. Pe termen lung, pentru Moldova este necesară reducerea dependenței energetice de Rusia, precum și reducerea caracterului energofag al economiei naționale.

Totodată, amenințările economice și energetice reiterate de Rusia arată că Moldova trebuie să-și intensifice nu doar legăturile economice cu UE, dar și cele de politică externă și de securitate. Pentru construirea acestor relații, Moldova ar trebui să mizeze la primat etapă pe noii membri și pe candidații la UE. Europa Occidentală nu are amintiri postbelice legate de ocupația sovietică și consideră că Rusia este un partener credibil, deși cam excentric uneori.

Din acest punct de vedere, pentru Moldova, România este cea mai indicată cale de plecare pentru construirea unei punți spre inima țărilor occidentale. În cadrul vizitelor sale internaționale din luna martie, președintele român Traian Băsescu a demonstrat că atenția României vizavi de problemele Moldovei s-a intensificat în mod substanțial și va spori și în viitor.

În martie au devenit încă mai pronunțate simptomele centrifuge în CSI. Președintele rus Vladimir Putin a declarat public că Comunitatea a fost inventată pentru a asigura „divorțul pașnic” al fostelor republici sovietice și nu este realist de a mai aștepta de la comunitatea îndeplinirea altor sarcini. În acest fel a fost confirmată teza care demult predomină în mediul analitic. Pe fundalul evenimentelor care s-au produs în Kârgâzstan, declarația președintelui rus doar întărește impresia că asistăm la apusul imperiului rus, care nici putere regională nu mai poate fi considerată.

Mai mult ca atât, în luna martie am fost martorii unor evenimente simptomatice, care au demonstrat că și în interiorul Federației Ruse există focare regionale potențiale pentru „revoluții de catifea”. Pe fundalul sărăciei masive, liderii regionali în Rusia apar tot mai corupți și mai vulnerabili din punct de vedere politic. În martie au fost puse la încercare rezistența autorităților regionale în Bașkiria și Osetia de Nord. Sunt așteptate reacții în lanț încă mai puternice care ar putea să atragă autoritățile federale în conflicte administrative latente sau deschise cu mai multe republici din nordul Caucazului și de pe cursul râului Volga. Pe termen lung, coeziunea internă a Federației Ruse ar putea să scadă, ceea ce ar putea implica o schimbare de putere la Moscova pentru una mai naționalistă sau intensificarea durtății și caracterului autoritar al actualei conduceri. O asemenea schimbare de regim ar putea avea consecințe dramatice pentru țările din fostul spațiu sovietic.

Eforturile pentru revitalizarea și ridicarea statutului alianței regionale GUUAM și-au găsit o continuare interesantă în luna martie. Președinții Lituaniei și României au fost invitați de Moldova să participe la reuniunea șefilor statelor GUUAM, care va avea loc la 22 aprilie la Chișinău. România, care după alegerea noului președinte Băsescu a devenit foarte preocupată de problemele de securitate în zona Mării Negre și de jucarea unui rol central în asigurarea securității, ar putea să adauge valoare alianței, dar și necunoscute noi (relațiile sale cu Ucraina, rolul UE).

COMPETIȚIE POLITICĂ

Măsura schimbării

Actorii noului parlament – regrouparea de forțe continuă

Rezultatele primei ședințe a noului Parlament convocat la 24 martie, ne fac să credem că în Republica Moldova se conturează, în sfârșit, elemente constitutive ale unei veritabile republici parlamentare. Evenimentul a clarificat unele dileme de moment, dar au ridicat și câteva semne de întrebare. Imediat după alegeri, PCRM, BMD și PPCD, au anunțat că nu vor colabora în vederea acumulării numărului de 61 voturi necesare pentru alegerea președintelui Republicii Moldova. Între timp, unele componente ale BMD, și anume Partidul Democrat și Partidul Social-Liberal, au lansat semnale de posibilă schimbare de macaz în chestiunea alegerii președintelui țării. Fapt curios, într-un interviu pentru „Le Figaro” din aceeași perioadă, Voronin spunea că unele personaje din cele două formațiuni „îi inspira încredere”.

În conferința de totalizare a campaniei electorale din 7 martie și în interviurile ulterioare, președintele PCRM Vladimir Voronin anunța oficial ca partidul său urmează să sufere în următorii ani schimbări esențiale, inclusiv schimbarea denumirii și remanieri semnificative de cadre. Ulterior PCRM l-a propus pe Marian Lupu, carismaticul ministru al economiei, în funcția de președinte al Parlamentului. La 24 martie, confirmând cele mai sumbre pronosticuri, componenta Partidului Democrat a BMD și-a anunțat decizia de a forma o fracțiune separată, compusă din 8 deputați. Acest fapt, deși așteptat, a scandalizat fracțiunea centristă. Actualul raport efectiv de forțe din parlament este: PCRM - 56 mandate, BMD - 26 mandate, PPCD - 11 mandate, PDM - 8 mandate. Am putea fi și martorii apariției unei fracțiuni liberale, dacă cei trei deputați PSL vor reuși să convingă unii colegi din Alianța „Moldova Noastră” să părăsească Blocul.

Noua era a opoziției

Rolul opoziției pentru următorii ani urmează să se contureze în perioada imediat următoare. „Evadatorii” din PDM, împreună cu PSL, și-au chemat din primele zile de după alegeri partenerii de coaliție la dialog constructiv cu celelalte fracțiuni din parlament, inclusiv cu cea majoritară, pentru „îndeplinirea promisiunilor aduse electoratului”. Declarațiile acestora demonstrează public fisurarea tot mai adâncă a blocului centrist. Arestul la Chișinău a fostului ministru al apărării Valeriu Pasat, considerat de mulți

„cardinalul cenușiu de la Moscova” al BMD, a agravat și mai mult divergențele dintre părțile componente ale blocului.

Declarațiile respective trasează, însă, și o nouă înțelegere a rolului opoziției într-un sistem politic parlamentar. Pentru prima dată după 2000, în legislativul moldovenesc se întrevide posibilitatea instaurării unui veritabil pluralism parlamentar. Formațiunile minoritare ar putea corecta întrucâtva mesajul de guvernare al majorităților, oferindu-și, în schimb, suportul în chestiuni de interes național. În pofida discursului arogant al președintelui Voronin („nu avem nevoie de nimeni să ne ajute să guvernăm”), comuniștii par a fi dispuși să accepte aceste noi reguli de joc. Noul speaker Marian Lupu a făcut prima mutare politică în acest sens, înaintând spre semnare proiectul unei Declarații de parteneriat politic dintre toate fracțiunile parlamentare pentru promovarea integrării europene a Moldovei, votată de toți deputații prezenți la ședință.

Pericolele noului sistem de coordonate politice sunt, însă, în continuare destul de proeminente. Singura fracțiune de opoziție dispusă să colaboreze deschis cu PCRM este PDM, care are o reputație proastă și un lider cu un rating negativ enorm. Semnalele de cooperare matură din direcția PSL sunt prea slabe și se pot contura doar în cazul constituirii unei noi fracțiuni liberale. PPCD a lansat unele semnale în această direcție în presă, dar nu a participat demonstrativ la alegerea speakerului și a refuzat expres să voteze un președinte. Cei 26 deputați ai BMD vor trebui să depășească handicapul pierderii democrațiilor și conflictul personal al lui Serafim Urechean cu PCRM și liderul acestora Vladimir Voronin, iar PCRM - complexul învingătorului, care nu-i permite să accepte ideea cooperării eventuale cu opoziția.

Comuniștii l-au nominalizat pe Vladimir Voronin drept candidat pentru funcția de președinte al țării, fapt care nu a surprins pe nimeni. În același timp, votul disciplinat al fracțiunii nou-formate a PDM în alegerea speakerului din 24 martie³, arată că aceasta este dispusă să rezolve chestiunea alegerilor prezidențiale, fie în schimbul poziției de vice-speaker, fie în schimbul unor funcții în executiv. Dacă BMD va decide să-și propună propriul candidat în alegeri, PDM-ul i s-ar putea alătura și alți deputați din opoziție care caută motive pentru a participa la vot. Dacă nu, ca și în 2001, PCRM va înainta propriul contracandidat-machetă, pentru a-l putea alege liniștit pe Vladimir Voronin.

În căutarea echipei perfecte

Numirea lui Marian Lupu în funcția de speaker al parlamentului constituie o surpriză plăcută pentru majoritatea observatorilor. Fostul ministru, un excelent orator și negociator, vorbitor de engleză și franceză, este una din figurile cele mai apreciate de străini din fostul cabinet de miniștri, va putea îmbunătăți imaginea „pentru export” a legislativului de la Chișinău. Numirea în noua postură reprezintă, bineînțeles, și plata pentru serviciile pe care ministrul Lupu, nefiind membru de partid, le-a oferit PCRM-ului prin participarea la „occidentalizarea” imaginii partidului în campania electorală. Aceasta funcție îi oferă lui Lupu foarte multe șanse de creștere politică și de imagine într-o republică parlamentară, unde poziția de speaker este cea mai importantă, de ea depinzând, în ultima instanță, și guvernul, dar și președintele țării. Unele surse indică, însă, ca Marian Lupu speră la o altă funcție, cea de prim-ministru al noului cabinet.

Astăzi, întrebarea-cheie este cine va fi prim ministru. Deși candidatura ministrului afacerilor externe Andrei Stratan este încă incertă, există unele premise ca anume actualul ministru de externe să ocupe postul. Sub supravegherea directă a lui Voronin, Stratan a cunoscut o vertiginoasă carieră: de la șef al Departamentului Vamal în grad de colonel până la general, prim-vice ministru al afacerilor externe și, în sfârșit, ministru al afacerilor externe. La scurt timp după numirea în funcția de ministru a lui Stratan, președintele Voronin anunța răspicat „vectorul european” al Moldovei, noul ministru devenind principala portavoce a miraculoasei schimbări. În timpul campaniei electorale din 2005, Stratan s-a ținut departe de bătăliile electorale, fapt pe care nu l-au făcut principalii săi concurenți. Figura palidă a actualului premier, Vasile Tarlev, potrivită în conjunctura politică anterioară, nu se mai înscrie în parametrii proactivi ai tandemului Voronin –Lupu. O eventuală numire a lui Stratan, s-ar înscrie perfect în noul mesaj pragmatic al președinției care promitea un guvern nou nepartizan, profesionist și tehnocrat.

În 2004 conducerea de la Chișinău și-a asumat unele angajamente naționale și internaționale, respectarea cărora va necesita eforturi concertate pentru câțiva ani. Un angajament este Planul Individual de Acțiuni Moldova - UE pe 3 ani de zile, care a fost pregătit și negociat de MAE și ministrul Stratan. Al doilea este reprezentat de Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (SCERS), pregătită de echipa lui Marian Lupu de la Ministerul Economiei. Cine altcineva decât ei ar fi mai potrivit pentru implementarea acestor două documente programatice? În aceste condiții, președintele Voronin, în vârstă de 64 ani, care a spus de câteva ori că este foarte obosit și că ar renunța la putere, dacă „ar avea cui o da”, își va rezerva, se pare, rolul de supraveghere și coordonare a acțiunilor celor doi.

³ Amintim că la vot au participat 90 deputați, toate fracțiunile cu excepția PPCD, iar Lupu a fost ales cu 65 de voturi, cu 9 mai multe decât cele 56 ale PCRM.

TRANSNISTRIA

Agresiune calculată

Scenariul preferat al Rusiei

Revoluțiile „de catifea” din Ucraina și Georgia și rezultatul alegerilor din Moldova creează premise pentru pierderea de către Federația Rusă a controlului în Transnistria. Acest lucru explică comportamentul agresiv al autorităților de la Tiraspol care în martie au încercat să provoace militar Republica Moldova⁴. Pozitiv este faptul că Chișinăul nu a reacționat nechibzuit la provocări.

EXPERT-GRUP consideră că liderii de la Tiraspol doresc să focalizeze atenția comunității internaționale asupra unor pericole militare imediate legate de conflict. Dacă ei vor reuși să creeze impresia unui risc iminent al declanșării violențelor armate, atunci două subiecte importante pentru Moldova vizavi de conflict vor trece imediat pe planul doi:

- Punerea în practică, sub egida OSCE și cu sprijinul UE, a unei misiunii internaționale de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene;
- Transformarea actualei misiunii de pacificare din raioanele de est într-o veritabilă misiune de pacificare internațională.

EXPERT-GRUP este convins că regimul transnistrean va face tot posibilul pentru a împiedica desfășurarea unei misiunii internaționale de monitorizare a frontierei. Pentru aceasta, se va încerca destabilizarea situației din zona de securitate și organizarea de noi provocări armate în localitățile aflate sub jurisdicția Republicii Moldova. Miza acestor acțiuni ar fi demonstrarea necesității de păstrare a misiunii de pacificare în formatul actual, ca singura forță capabilă să garanteze securitate. După ce trupele ruse s-au transformat efectiv într-un contingent de susținere a regimului transnistrean, scopul pe termen lung al Moscovei este de a justifica legal prezența trupelor sale pe teritoriul Moldovei.

Monitorizarea frontierei moldo-ucrainene

EXPERT-GRUP consideră că o monitorizare internațională a frontierei moldo-ucrainene va împiedica comerțul internațional realizat ilegal de către agenții economici din Transnistria. Erodând baza economică a regimului de la Tiraspol, controlul strict al frontierei va determina o flexibilitate mai mare a liderilor din regiune. Regimul transnistrean nu se va putea menține fără baza sa economică.

EXPERT-GRUP a constatat existența unor decalaje semnificative între declarațiile și acțiunile Kievului oficial și pozițiile formulate de reprezentanții serviciilor vamale și de frontieră a Ucrainei. Astfel, la 15 martie în cadrul unei conferințe internaționale⁵, reprezentanții organelor vamale și de frontieră ale Ucrainei au declarat că în cazul în care va fi făcută „ordine” pe teritoriul fiecărui stat, operațiunea de monitorizare nu va fi necesară. Declarațiile au fost făcute la puțin timp după ce, în cadrul vizitei sale în Germania, președintelui ucrainean i-a cerut cancelarului Germaniei sprijinul în realizarea operațiunii de monitorizare.

EXPERT-GRUP explică inconsecvența mesajului ucrainean prin influența exercitată de către grupurile de interese din regiune asupra funcționarilor de stat de rang mediu din Ucraina. Moldova ar trebui să insiste ca vecinul său estic să-și armonizeze mesajele sale politice pentru a nu lăsa loc interpretărilor ambigue.

Din păcate, chiar nici poziția conducerii supreme a Ucrainei nu este univoc articulată. În unul din interviurile sale președintele Iușcenکو făcuse o remarcă interesantă că reglementarea conflictului Transnistrean trebuie să înceapă cu stabilirea statutului politic al regiunii și nu cu controlul frontierelor. Moldova nu trebuie să admită în nici un caz ca mizele rusești vizavi de conflict să fie preluate de Kiev. Anume pentru diluarea acestor riscuri este necesară extinderea formatului de negocieri și includerea unor parteneri occidentali.

Transnistria și importul de gaz natural

⁴ În noaptea din 10 spre 11 martie aproximativ 250 de persoane care fac parte din Batalionul cu destinație specială "Dnestr" al autoproclamatei republici nistrene, înarmate cu pistoale-mitraliere AK, și însoțite de o mașină blindată, au pătruns în satul Vasilevca, aflat sub jurisdicția Republicii Moldova, și au luat cu asalt Stația de telecomunicații din localitate. În rezultatul atacului, conform informațiilor prezentate de către Serviciulul de presă al Ministerului Afacerilor Interne, au fost maltratați mai mulți localnici, au fost reținuți doi angajați al Comisariatului de poliție din Dubăsari și cauzat un prejudiciu material, stației de telecomunicații din localitate, ce depășește suma de 20 mii dolari SUA. În comunicatul de presă al MAI se arată că "angajații Comisariatului de poliție Dubăsari au fost duși forțat la Secția de miliție din orașul Dubăsari și supuși unui tratament inuman", persoanele fiind eliberate doar în jurul orei 4, pe data de 11 martie. Acțiunile forțelor paramilitare transnistrene au fost calificate de către autoritățile Republicii Moldova drept act de terorism și provocare.

⁵ Conferința "Realitățile și perspectivele colaborării între Republica Moldova și Ucraina în domeniul vamal și de frontieră", organizată la 15 martie 2005 la Chișinău de către "Centrul de cercetare a problemelor societății civile" din Kiev și susținută de Fundația germană Friedrich Ebert

Zilele acestea la Tiraspol este așteptat vicepreședintele companiei ruse "Gazprom", Alexandr Reazanov, pentru perfectarea actelor de constituire a companiei de gaze ruso-transnistrene. La începutul lui martie „președintele” Transnistriei a semnat un decret despre iesirea din componenta SA moldo-ruse "Moldova-Gaz". Argumentul oficial era „necesitatea asigurării securității economice, asigurarea stabilă a consumatorilor cu gaze naturale, precum și refuzul părții moldovenești de a-și onora obligațiile contractuale”.

EXPERT-GRUP crede că crearea în Transnistria a unei întreprinderi de import a gazului natural care va fi separată de „Moldova-gaz” a fost inspirată și animată de Rusia. Aceasta îi va permite să impună tarife diferențiate pentru gazul livrat în Basarabia și în regiunea transnistreană. Crearea acestei structuri îi va permite Moscovei să pună în aplicare planurile sale anterioare de majorare a tarifelor pentru gazul exportat în Moldova. (Apropo, în cazul unui asemenea scenariu, o soluție pentru Moldova ar fi majorarea tarifelor de tranzit, care vor fi deduse din prețul de import). Ieșirea Transnistriei din componența companiei „Moldova-gaz” are o implicație serioasă – cea de majorare semnificativă a cotei deținute de Rusia în această societate pe acțiuni. De asemenea, în cazul ieșirii efective a Transnistriei nu este clar ce se va întâmpla cu datoriile sale vizavi de „Gazprom”.

ANEXĂ STATISTICĂ

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Sectorul real							
PIB, milioane lei, prețuri curente	9122	12322	16020	19052	22566	27297	31992
PIB/capita, USD, rata de schimb de piață	465	321	354	408	459	543	767
Rata creșterii PIB, %	-6,5	-3,4	2,1	6,1	7,8	6,3	7,3
Deflatorul PIB, %	109,4	139,8	127,3	112,1	109,8	113,8	109,2
Ponderea agriculturii în valoarea adăugată brută, %	30,4	27,8	29,0	25,4	24,0	22,5	21,0
Ponderea industriei și construcțiilor în valoarea adăugată brută, %	23,5	22,8	21,7	24,7	23,2	24,7	22,5
Ponderea serviciilor în valoarea adăugată brută, %	46,1	49,4	49,3	49,9	52,8	52,8	56,5
Investiții brute în capital fix, % din PIB	22,1	18,4	15,4	16,7	16,3	17,1	18,6
Gospodării casnice							
Venitul lunar personal disponibil, lei	118	133	186	241	322	422	520
Comerț cu amănuntul, creștere reală, %	-12,3	-27,4	4,0	14,8	34,2	18,2	11,0
Servicii prestate populației, creșterea reală, %	-11,7	-10,2	0,1	21,2	11,8	12,5	4,8
Prețuri							
Indicele prețurilor consumatorilor	108,0	139,0	131,0	110,0	105,2	111,6	112,6
Indicele prețurilor producătorilor	109,7	144,0	128,5	112,3	104,7	108,9	105,6
Indicele prețurilor agricole	91,0	65,0	126,0	99,5	100,2	120,3	103,0
Munca							
Populația, milioane	3,66	3,65	3,64	3,64	3,63	3,62	3,38*
Numărul de angajați în economie, milioane	1,64	1,50	1,52	1,50	1,51	1,36	1,31
Rata șomajului, metodologia OIM	9,2	11,1	8,5	7,3	6,8	7,9	8,2
Salariul mediu nominal, lei	250	305	408	544	691	892	1117
Creșterea salariului mediu real, %	5,5	-12,5	2,2	21,6	20,9	15,5	8,8
Comerț extern							
Exportul de bunuri, milioane USD	632,1	462,3	471,5	570,2	710,6	790,3	986,3
Importul de bunuri, milioane USD	1023,7	573,1	777,4	897,2	1103,1	1402,7	1774,2
Deficitul balanței comerciale cu bunuri, % PIB	-23,1	-9,5	-23,8	-22,1	-23,6	-30,5	-30,4
Investiții străine directe, milioane USD	74,4	38,8	127,5	148,5	110,4	58,0	60,0
Transferuri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD (oficial)	99,7	90,1	126,2	183,7	239,1	258	450
Finanțe publice							
Veniturile bugetului consolidat, milioane lei	2721,9	3100,3	4102,4	4324,8	5084,4	6620,5	7532,5
Cheltuielile bugetului consolidat, milioane lei	3027,1	3495,3	4268,8	4325,8	5194,1	6183,4	7354,5
Soldul bugetar, % din PIB	-3,3	-3,2	-1,0	0,0	-0,5	1,6	0,6
Datoria publică internă, % din PIB	17,2	15,5	12,6	12,6	12,5	10,7	11,8
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	49,1	65,9	79,3	64,5	59,4	51,5	26,0
Indicatori monetari							
Baza monetară, creștere anuală, %	-5,5	41,3	29,8	27,9	31,1	17,0	39,7
Rezerve valutare oficiale, milioane USD	141,5	180,5	222,5	228,5	269,6	302,3	470,2
Rata oficială de schimb, media anuală MDL/USD	5,37	10,52	12,43	12,87	13,57	13,92	12,33
Rata dobânzii credite în lei, %, medie anuală	30,1	35,5	33,3	28,5	23,1	19,2	20,9
Rata dobânzii depozite în lei, %, medie anuală	21,0	27,4	24,6	20,6	14,4	12,6	15,5
Creditul în economie, stoc, milioane lei	1771,4	1608,8	2291,2	3101,3	4165,7	5999,7	7399,3
Economia globală							
Creșterea PIB global, %	2,8	3,7	4,7	2,4	3,0	3,9	4,5

Notă: * - conform datelor preliminare ale recensământului general al populației din 5-12 octombrie 2004.

Surse: DSS, BNM, FMI, estimări preliminare (hașurat) EXPERT-GRUP

Despre noi

EXPERT-GRUP este un centru analitic și de cercetare independent, înregistrat la Ministerul Justiției al Republicii Moldova ca organizație neguvernamentală. **EXPERT-GRUP** este specializat în efectuarea cercetărilor economice, evaluarea politicilor publice, analiza politică și acordarea serviciilor de consultanță. Misiunea noastră este de a oferi analize și expertize pertinente care ar ajuta partenerilor noștri să ia decizii corecte într-un mediu aflat în continuă schimbare. Urmărind scopurile sale instituționale, **EXPERT-GRUP** va genera externalități pozitive care vor contribui la dezvoltarea de ansamblu a Republicii Moldova și la ameliorarea pe multiple planuri a competitivității internaționale a țării.

Analizele de Business și Economie reprezintă un proiect al cărui obiectiv este oferirea analizelor și prognozelor asupra evoluțiilor economice, internaționale și de politică internă, în măsura în care ultimele două categorii afectează sfera economicului și afacerile private. Audiența proiectului este compusă din reprezentanții societății civile, organizațiilor internaționale, comunităților de afaceri, administrative și politice naționale și internaționale. Revista va fi publicată lunar, urmând a fi elaborate și ediții trimestriale.

La această ediție au contribuit: Valeriu Prohnițchi (coordonator), Alexandru Oprunenco, Ștefan Gligor, Iurie Gotișan, Lucia Aprodu.

Vom fi bucuroși să răspundem mesajelor Dumneavoastră trimise pe adresa electronică expertgrup@gmail.com sau info@expert-grup.org. Vă rugăm să vizitați pagina noastră electronică www.expert-grup.org.